

Warszawa, dnia 9 stycznia 2019 r.

KMP. 570.24.2018.KK

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur
z wizytacji Komisariatu Policji Warszawa Wilanów
(wyciąg)**

1. Wstęp

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania* (dalej jako: OPCAT), przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 25 września 2018 r., do Komisariatu Policji Warszawa Wilanów (dalej jako: komisariat, jednostka lub placówka), udali się przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej jako: KMPT lub Mechanizm): Klaudia Kamińska, Rafał Kulas (prawnicy) oraz Przemysław Kazimirski (dyrektor Zespołu KMP, prawnik).

Celem wizytacji KMPT, zgodnie z art. 19 OPCAT, było sprawdzenie sposobu traktowania osób zatrzymanych przebywających w jednostce, w celu wzmocnienia, jeśli to niezbędne, ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem, a następnie przedstawianie rekomendacji właściwym władzom w celu poprawy traktowania oraz warunków osób pozbawionych wolności i zapobiegania torturom oraz innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, mając na uwadze odpowiednie standardy organizacji międzynarodowych.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji na temat funkcjonowania jednostki przedstawionej przez asp. sztab. Janusza Zientala - Naczelnika Wydziału Prewencji,
- oglądzie pomieszczeń znajdujących się w komisariacie, w tym pokoi służbowych funkcjonariuszy,
- przeprowadzeniu rozmów indywidualnych z personelem,

- zapoznaniu się z wybraną dokumentacją.

W trakcie wizytacji wykonano dokumentację fotograficzną.

Członkom zespołu wizytującego umożliwiono dostęp do wszystkich pomieszczeń i wykonanie niezbędnych czynności, zgodnie z mandatem określonym w OPCAT.

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur poinformowali Naczelnika Wydziału Prewencji o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali ich uwag i wyjaśnień. Ponadto po zakończeniu wizytacji poddano analizie dokumentację związaną z funkcjonowaniem placówki.

W przedmiocie zainteresowania przedstawiciele KMPT każdorazowo pozostają następujące zagadnienia: traktowanie osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy, warunki materialne zatrzymania, funkcjonowanie w praktyce podstawowych zabezpieczeń chroniących osoby pozbawione wolności przed złym traktowaniem, kwalifikacje personelu.

W niniejszym raporcie uwzględniono jedynie te kwestie, w których pracownicy KMPT stwierdzili nieprawidłowości. Raport zawiera także sygnalizowane problemy wymagające zmian o charakterze systemowym.

2. Zakaz represji

Stosownie do art. 21 ust. 1 OPCAT żadna osoba (np. zatrzymany, funkcjonariusz, pracownik cywilny komendy, inna osoba przebywająca na terenie obiektu w dniu wizyty) lub organizacja, która przekazała KMPT informację nie może ponieść jakiegokolwiek sankcji lub uszczerbku z tego tytułu, niezależnie czy udzieliła informacji prawdziwej, czy fałszywej.

Wskazany przepis OPCAT stanowi bowiem, że żadna władza lub funkcjonariusz nie nakáže, nie zastosuje, nie pozwoli ani nie dopuści do stosowania jakiegokolwiek sankcji przeciwko jakiegokolwiek osobie lub organizacji, za przekazanie krajowemu mechanizmowi prewencji jakiegokolwiek informacji, prawdziwej bądź fałszywej, i żadna taka osoba lub organizacja nie poniesie żadnego uszczerbku w jakikolwiek inny sposób.

3. Charakterystyka jednostki

Komisariat Policji Warszawa Wilanów położony jest przy ul. Okrężnej 57 w Warszawie, a teren jego działania administrowany jest przez Zarząd Dzielnicy Wilanów i Zarząd Dzielnicy Mokotów. W komisariacie działają dwa wydziały: prewencji oraz kryminalny.

W trakcie wizytacji KMPT na terenie jednostki nie przebywała żadna osoba zatrzymana.

4. Problemy systemowe

4.1 Kontrola osobista

Z przekazanych osobom wizytującym informacji wynika, że osoby zatrzymane poddawane są kontroli osobistej, która połączona jest z rozebraniem zatrzymanego do naga, a w uzasadnionych przypadkach również z koniecznością wykonania przysiadu.

Funkcjonariusze Policji działają na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r., poz. 2067), zgodnie z którym Policjanci wykonując czynności mają prawo do dokonywania kontroli osobistej.

KMPT rozumie potrzebę zabezpieczenia bezpieczeństwa tak osobom zatrzymanym, jak i funkcjonariuszom Policji, jednakże istnieje konieczność doprecyzowania w przepisach tej kwestii. Zaznaczyć trzeba, że kontrola osobista stanowi środek bardzo inwazyjny i potencjalnie może stwarzać ryzyko nadużyć.

Podkreślić również należy, iż kwestia konstytucyjności obowiązujących przepisów o kontroli osobistej została na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich rozpoznana przez Trybunał Konstytucyjny.

Dnia 14 grudnia 2017 r. Trybunał wydał orzeczenie, zgodnie z którym uznał, art. 15 ust. 1 pkt 5 w/w ustawy w zakresie, w jakim uprawnia policjantów do dokonywania kontroli osobistej, nie określając granic tej kontroli, jest niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji¹.

Trybunał Konstytucyjny, aby umożliwić prawodawcy dostosowanie stanu prawnego do wymogów konstytucyjnych, odroczył termin utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnych przepisów na maksymalny okres, przewidziany w art. 190 ust. 3 Konstytucji, tj. 18 miesięcy.

Postęp prac w zakresie wprowadzania przedmiotowych zmian w obowiązujących regulacjach prawnych pozostaje nadal w zainteresowaniu KMPT.

4.2 Prawo dostępu do obrońcy

Dostęp do prawnika to nie tylko realizacja prawa do obrony w procesie. To podstawowa gwarancja prewencji tortur. Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) wielokrotnie podkreślał, iż

---

¹ Zob. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 grudnia 2017 r., sygn. akt K 17/14 (Dz. U. z 2017 r., poz. 2405).

prawo dostępu do adwokata powinno być zapewnione od samego początku trwania zatrzymania. Okres następujący bezpośrednio po momencie zatrzymania jest naznaczony największym ryzykiem zastraszenia i fizycznego złego traktowania. W związku z tym możliwość dostępu do adwokata przez osoby zatrzymane w areszcie policyjnym ma podstawowe znaczenie zabezpieczające przed złym traktowaniem. Istnienie takiej możliwości wywiera zniechęcający wpływ na funkcjonariuszy, którzy mogliby dopuścić się złego traktowania; poza tym adwokat będzie miał okazję podjąć stosowane działania, jeśli rzeczywiście doszło do złego traktowania². CPT natomiast w odniesieniu do władz polskich³ wezwał do opracowania, bez dalszej zwłoki oraz we współpracy z Naczelną Radą Adwokacką, pełnoprawnego i odpowiednio finansowego systemu pomocy prawnej dla osób zatrzymanych przez policję, których nie stać na pokrycie kosztów usług prawnika, przy czym system taki powinien mieć zastosowanie od samego początku zatrzymania.

Z uzyskanych przez osoby wizytujące informacji wynika również iż, zdarza się, że kontakt osoby zatrzymanej z obrońcą jest nadzorowany przez funkcjonariusza Policji.

Prawo dostępu do adwokata podczas zatrzymania przez policję musi obejmować prawo do spotkania z nim na osobności. Postrzegana jako zabezpieczenie przed złym traktowaniem bezpośrednia fizyczna obecność adwokata przy zatrzymanej osobie jest w oczywisty sposób niezbędna. Jest to jedyny sposób mogący zapewnić właściwą ocenę fizycznego i psychicznego stanu danej osoby. Ponadto, jeśli spotkanie z adwokatem nie odbywa się na osobności, zatrzymana osoba może nie czuć się na tyle swobodnie, by ujawnić, w jaki sposób jest traktowana⁴. W raporcie CPT z ostatniej wizyty w Polsce, Komitet wezwał polskie władze do zapewnienia osobom zatrzymanym przez Policję w każdym przypadku prawo do skonsultowania się z prawnikiem na osobności⁵.

Jak podkreśla Podkomitet ONZ ds. Zapobiegania Torturom oraz Innemu Okrutnemu, Nieludzkiemu, Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (SPT) dostęp zatrzymanego do prawnika jest pojęciem szerszym niż udzielanie pomocy prawnej, wyłącznie do celów obrony w postępowaniu karnym. Obecność obrońcy może nie tylko zniechęcać Policję do uciekania się do złego traktowania osób pozbawionych wolności, ale także stanowić ochronę dla samych funkcjonariuszy Policji, w przypadku formułowania bezpodstawnych zarzutów o

---

² CPT/Inf/E (2002) 1 – Rev. 2003.

³ Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 25.

⁴ CPT/Inf(2011)28-part1.

⁵ Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 26.

niewłaściwym traktowaniu⁶. Ponadto prawnik jest kluczową osobą, która może zapewnić pomoc osobie pozbawionej wolności w wykonywaniu jej praw, w tym w dostępie do mechanizmów skargowych⁷.

SPT wskazuje również, że na system ochrony przed torturami należy patrzeć systemowo. Dostęp do prawnika, w połączeniu z nadzorem miejsc pozbawienia wolności wykonywanym przez niezależne organy, sąd i prokuraturę oraz możliwość wnoszenia skarg do niezależnego organu zajmującego się badaniem zarzutów złego traktowania, są kluczowymi zabezpieczeniami przed torturami⁸.

SPT zalecał też, by władze krajowe zapewniły odpowiednią informację w zakresie dostępności do prawnika, w tym prawnika z wyboru⁹.

4.3 Badanie lekarskie

Badanie lekarskie zatrzymanych i właściwe dokumentowanie urazów stwierdzonych podczas badania uważane jest za podstawową i minimalną gwarancję chroniącą te osoby przed torturami i przemocą, silnie podkreślaną przez międzynarodowe instytucje monitorujące traktowanie osób pozbawionych wolności¹⁰.

Z uzyskanych informacji wynika, iż badaniu lekarskiemu poddawane są osoby zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz. U. z 2012 r., poz. 1102) np. gdy osoba zatrzymana żąda przeprowadzenia badania lub posiada widoczne obrażenia ciała.

Przedstawiciele KMPT stoją na stanowisku, iż badaniom lekarskim powinny być poddawane wszystkie osoby zatrzymane przez Policję.

Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie zwracał uwagę na konieczność wprowadzenia obowiązku przeprowadzania badań lekarskich każdej osoby zatrzymanej przez

---

⁶ Zob. Raport SPT z wizyty na Malediwach, 26 luty 2009 r., CAT/OP/MDV/1, § 62; Raport SPT z wizyty w Meksyku, 31 maj 2010 r., CAT/OP/MEX/1, § 126; Raport SPT z wizyty w Szwecji, 10 wrzesień 2008 r., CAT/OP/SWE/1, § 61; Raport SPT z wizyty w Beninie, 15 marzec 2011 r., CAT/OP/BEN/1, § 53 i 85.

⁷ Zob. Raport SPT z wizyty na Malediwach, 26 luty 2009 r., CAT/OP/MDV/1, § 62; Raport SPT z wizyty w Brazylii, 5 lipiec 2012 r., CAT/OP/BRA/1, § 67; Raport SPT z wizyty na Ukrainie, 16 marzec 2016 r., CAT/OP/UKR/1, § 39; Raport SPT z wizyty w Szwecji, 10 wrzesień 2008 r., CAT/OP/SWE/1, § 61; Raport SPT z wizyty w Beninie, 15 marzec 2011 r., CAT/OP/BEN/1, § 85.

⁸ Zob. Raport SPT z wizyty na Malediwach, 26 luty 2009 r., CAT/OP/MDV/1, § 63.

⁹ Zob. Raport SPT z wizyty w Brazylii, 5 lipiec 2012 r., CAT/OP/BRA/1, § 68; Raport SPT z wizyty na Ukrainie, 16 marzec 2016 r., CAT/OP/UKR/1, § 42; Raport SPT z wizyty w Beninie, 15 marzec 2011 r., CAT/OP/BEN/1, § 87.

¹⁰ European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT). Zobacz przykładowo: Drugie Sprawozdanie Ogólne, CPT/Inf (92) 3, § 36-38; Raport CPT z wizyty w Polsce, 25 czerwiec 2014 r., CPT/Inf (2014) 21, § 26, 30; Raport z wizyty w Polsce, 25 lipiec 2018 r., CPT/Inf (2018) 39, § 27.

funkcjonariuszy Policji, m.in. w wystąpieniu generalnym z dnia 15 lutego 2012 r. skierowanym do Komendanta Głównego Policji oraz w Raportach rocznych Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur za lata 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016.

Kwestię tę Rzecznik poruszał również w toku korespondencji dotyczącej przyjętego przez MSWiA i Komendę Główną Policji w dniu 11 marca 2015 r. dokumentu pt. Strategia działań nakierowanych na przeciwdziałanie naruszeniom praw człowieka przez funkcjonariuszy Policji.

Należy zaznaczyć, że takie badanie chroni też samych funkcjonariuszy przed fałszywymi zarzutami, że obrażenia powstały podczas ich pobytu pod nadzorem Policji. Z kolei świadomość ujawnienia ewentualnych śladów przemocy i ich udokumentowania może zadziałać odstrasżająco na osoby rozważające potencjalnie możliwość użycia przemocy wobec osoby pozbawionej wolności. Jak bowiem wykazała dokonana przez KMPT analiza prawomocnych wyroków sądów powszechnych z lat 2008-2016, w sprawach o przestępstwo z art. 246 Kodeksu karnego, dochodziło w Polsce do stosowania tortur przez funkcjonariuszy Policji, zaś ofiary nie będąc przebadane przez lekarza były następnie umieszczane w PdOZ¹¹.

Ponadto zgodnie z Zasadą 24 Zbioru zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.) *osobie aresztowanej lub uwięzionej, tak szybko po przyjęciu do miejsca aresztowania lub uwięzienia, jak będzie to możliwe, zostanie zaproponowane odpowiednie badanie lekarskie, a później, kiedy będzie to potrzebne, zapewniona opieka medyczna i leczenie. Opieka medyczna i leczenie zostaną zapewnione bezpłatnie.*

Z uwagi na powyższe przedstawiciele KMPT zalecają poddawanie badaniom lekarskim wszystkich zatrzymanych.

5. Obszary wymagające poprawy

5.1 Traktowanie

Zgodnie z art. 15 ust. 4 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (tekst jednolity: Dz.U. z 2018 r. poz. 1834) *kajdanki zakłada się na ręce trzymane z tyłu.* Natomiast zgodnie z treścią ust. 6 w/w artykułu, w *przypadku*

---

¹¹ Zob. Wystąpienie Generalne RPO z dnia 18.04.2017 r. do Ministra Sprawiedliwości, KMP.570.3.2017.RK; Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w roku 2016, s. 196-199.

prewencyjnego użycia kajdanek lub gdy w ocenie uprawnionego prawdopodobieństwo podjęcia próby ucieczki, stawiania czynnego oporu lub wystąpienia zachowania mogącego zagrażać życiu, zdrowiu lub mieniu jest nieznaczne, kajdanki można założyć na ręce trzymane z przodu.

Z informacji pozyskanych przez osoby wizytujące wynika, iż funkcjonariusze policji w trakcie przesłuchania osoby zatrzymanej, jako zasadę traktują zakładanie kajdanek tym osobom z przodu, natomiast w przypadku zagrożenia ze strony osoby zatrzymanej, kajdanki zakładane są z tyłu.

KMPT przypomina, iż kajdanki nie powinny być profilaktycznie stosowane wobec wszystkich osób zatrzymanych, ale tylko w sytuacji obiektywnego ryzyka. Należy zaznaczyć, że stosowanie kajdanek powinno być ograniczone czasowo do niezbędnego minimum. Należy również pamiętać, że kajdanki nie mogą być zbyt mocno zapięte, gdyż może to doprowadzić do urazów mechanicznych u osoby zatrzymanej.

CPT zaleca każdorazowe rozważenie stosowania środków przymusu które powinny wynikać z indywidualnych powodów i spełniać warunek proporcjonalności¹².

Zwrócić uwagę należy również na problem systemowy opisany w pkt 4.1 raportu dotyczącym kontroli osobistej. Warto w tym miejscu wskazać standard przedstawiony przez CPT w trakcie wizytowania miejsc detencji w Polsce. A mianowicie zdaniem Komitetu, kontrola osobista jest środkiem bardzo inwazyjnym i potencjalnie poniżającym. Z tego też powodu, uciekanie się do przeprowadzenia kontroli osobistej powinno być oparte na indywidualnej ocenie ryzyka i być poddane rygorystycznym kryteriom oraz nadzorowi. Powinno się podjąć wszystkie rozsądne wysiłki w celu zminimalizowania poczucia zażenowania; osoby osadzone poddawane kontroli osobistej normalnie nie powinny być zobowiązane do zdjęcia całego ubrania w tym samym czasie, np. powinny mieć prawo do zdjęcia ubrań powyżej pasa i do ubrania się przed zdjęciem pozostałych ubrań¹³.

KMPT zaleca również aby w trakcie przeprowadzania kontroli osobistej w czynności tej brał udział więcej niż jeden funkcjonariusz jako ochrona zarówno dla osób zatrzymanych, jak i personelu. Zaznaczyć należy, iż osoby dokonujące kontroli powinny być tej samej płci, co osoba poddana kontroli. KMPT rekomenduje, by podobnie jak w jednostkach penitencjarnych realizować kontrolę osobistą w sposób dwuetapowy. Ponadto, kontrola powinna być też realizowana w warunkach prywatności, poza zasięgiem wzroku innych osób¹⁴.

---

¹² Zob. Raport z wizyty w Holandii, 9 sierpień 2012 r., CPT/Inf (2012) 21.

¹³ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2014) 21, § 106.

¹⁴ Zob. Raport CPT z wizyty w Serbii, CPT/Inf (2016) 21, § 132.

6. Środki służące ochronie przed torturami oraz nieludzkim traktowaniem

6.1 Prawo do informacji

W trakcie wszystkich wizytacji przedstawiciele KMPT każdorazowo zwracają uwagę, czy wizytowana placówka udostępnia informację o instytucjach stojących na straży praw człowieka. Możliwość kontaktu z taką instytucją przez osobę znajdującą się na komisariacie Policji stanowi dodatkową gwarancję zabezpieczającą przed niewłaściwym traktowaniem.

W trakcie oglądu placówki zwrócono uwagę, że w ogólnodostępnym miejscu nie były wywieszone adresy instytucji, do których osoby zatrzymane mogłyby zwrócić się w przypadku naruszenia ich praw (np. Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Rzecznika Praw Obywatelskich z numerem bezpłatnej infolinii 0800 676 676, Stowarzyszenia Amnesty International), właściwej miejscowo Prokuratury oraz Biura Spraw Wewnętrznych Policji. KMPT rekomenduje, aby przy wejściu do jednostki wyeksponować powyższe dane.

Należy również zaznaczyć, że na terenie komisariatu znajdowało się pomieszczenie, które jak wynikało z wyjaśnień personelu nie jest pokojem przejściowym, ale pełni taką funkcję. Pokój ten spełnia jednak ogólne wymogi tymczasowego pokoju przejściowego określone w rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. z 2012 r., poz. 638). Jednakże zgodnie z § 32 pkt 2 rozporządzenia, w pomieszczeniu tym należy umieścić kopię regulaminu wraz z wykazem instytucji stojących na straży praw człowieka.

Ponadto, w celu zwiększenia skuteczności gwarancji dostępu do obrońcy KMPT zaleca sporządzenie listy adwokatów i radców prawnych wpisanych na listę Okręgowej Rady Adwokackiej w Warszawie i Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie, informowanie o jej istnieniu osoby zatrzymane i udostępnianie jej tym osobom w przypadku zgłoszenia takiej chęci.

Mechanizm podkreśla, że prawo osoby pozbawionej wolności do bycia poinformowaną o wszystkich istotnych dla niej kwestiach (przyczynach zatrzymania, posiadanych prawach, możliwości składania skarg itp.) stanowi podstawową gwarancję chroniącą ją przed arbitralnym zatrzymaniem i złym traktowaniem, w tym torturami.

6.2 Badanie lekarskie

Biorąc pod uwagę fakt konieczności ochrony przed torturami oraz innym niehumanitarnym traktowaniem osoby zatrzymanej KMPT rekomenduje poddawanie badaniom lekarskim wszystkich zatrzymanych.

Ponadto, z informacji przekazanych osobom wizytującym wynika również, że badania osoby zatrzymanej odbywają się w obecności funkcjonariusza.

Warto w tym miejscu odnieść się do standardu CPT, wyrażonego w § 38 Drugiego Sprawozdania Ogólnego¹⁵, w którym wskazano, że badania lekarskie osób przebywających w areszcie policyjnym powinny być przeprowadzane poza zasięgiem słuchu, a najlepiej także poza zasięgiem wzroku funkcjonariuszy policji. Ponadto wyniki każdego badania oraz oświadczenia złożone przez zatrzymanego, jak również wnioski lekarskie powinny być oficjalnie zapisane przez lekarza i udostępnione zatrzymanemu oraz jego adwokatowi. W kwestii tej CPT wypowiedział się również w stosunku do Polski m.in. w roku 2017¹⁶, wzywając polskie władze do przeprowadzania wszystkich badań lekarskich poza zasięgiem słuchu oraz, jeżeli lekarz nie zarządzi inaczej, poza zasięgiem wzroku funkcjonariuszy Policji. Ponadto, wskazał również na fakt, że personel lekarski może udzielać funkcjonariuszom jedynie niezbędnych informacji o stanie zdrowia zatrzymanych. Informacja taka powinna jednak ograniczać się do minimum pozwalającego na zapobieżeniu poważnemu ryzyku grożącemu osobie zatrzymanej lub innym osobom.

Przypomnieć należy również, iż zgodnie z § 4 ust. 2 rozporządzenia w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję, decyzję o obecności policjanta w trakcie badania lekarskiego osoby zatrzymanej podejmuje lekarz wykonujący to badanie. Należy wskazać również stanowisko SPT, zgodnie z którym zalecane jest przeprowadzanie badań lekarskich zgodnie z zasadą tajemnicy lekarskiej. Osoby nie będące personelem medycznym, inne niż pacjent, nie powinny być obecne. W wyjątkowych przypadkach, gdy lekarz tego zażąda, policjant może być obecny. Lekarz powinien odnotować tę informację w dokumentacji, a także nazwiska wszystkich obecnych osób. Policjanci powinni jednak zawsze pozostawać poza zasięgiem słuchu, najlepiej poza zasięgiem wzroku lekarza¹⁷.

---

¹⁵ CPT [CPT/Inf (92) 3].

¹⁶ Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, § 27.

¹⁷ Zob. Raport SPT z wizyty na Malediwach, 26 luty 2009 r., CAT/OP/MDV/1, § 111, Raport SPT z wizyty w Paragwaju, 7 czerwca 2010 r., CAT/OP/PRY/1, § 95.

KMPT zaleca zatem, przyjęcie zasady zgodnie z którą osoby zatrzymane nie będą badane w obecności policjanta, chyba że osoba wykonująca badanie zażąda takiej obecności.

6.3 Monitoring oraz inne sposoby utrwalania dźwięku i obrazu

W trakcie wizytacji ustalono, że przesłuchania osób zatrzymanych odbywają się w niemonitorowanych służbowych pomieszczeniach należących do funkcjonariuszy. Przesłuchania te nie są również w żaden sposób utrwalane. Na dole komisariatu znajdują się również pokoje dla interesantów, monitorowane, które w niektórych wypadkach (np. osoba niepełnosprawna) mogą być wykorzystywane do prowadzenia przesłuchania.

Wskazać należy, iż elektroniczne utrwalanie (np. dźwięku i/lub obrazu) przesłuchań policyjnych stanowi istotną dodatkową gwarancję przed złym traktowaniem osób zatrzymanych. Urządzenia, o których mowa, dostarczają kompletnego i autentycznego zapisu procesu przesłuchania, znacznie ułatwiając w ten sposób śledztwo w sprawie wszelkich zarzutów złego traktowania. Utrwalanie przesłuchań leży w interesie zarówno osób, które doświadczyły złego traktowania przez policję, jak i funkcjonariuszy policji, których dotyczyły bezpodstawne zarzuty stosowania złego traktowania lub przemocy psychologicznej. Elektroniczne utrwalanie przesłuchań policyjnych redukuje także sposobność do fałszywego zaprzeczenia przez podejrzanych, jakoby przyznali się do określonych czynów¹⁸. Zaznaczyć należy, że art. 147 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 1987) przewiduje możliwość oraz w niektórych przypadkach obowiązek rejestracji obrazu i dźwięku osób przesłuchiowanych.

Mając powyższe na uwadze KMPT zaleca rejestrację dźwięku i obrazu podczas przesłuchań. Rekomenduje też utworzenie specjalnych pokoi, wyposażonych w system rejestracji audio-wideo, przeznaczonych do przesłuchań i rozpytań.

7. Personel

Z przekazanych osobom wizytującym informacji wynika, że w 2018 r. w Komisariacie Policji Warszawa Wilanów przeprowadzono 16 szkoleń, w tym m.in. Zasady przyznawania i przechowywania broni palnej przez policjantów, Warsztaty z zakresu taktyki i techniki interwencji policyjnych, Postępowanie z osobami z niepełnosprawnością intelektualną w trakcie wykonywania czynności służbowych. Natomiast w 2017 r. przeprowadzono 17 szkoleń, w tym m.in. Warunki, zasady i przypadki użycia broni palnej i ŚPB, Metody i formy

---

¹⁸ CPT/Inf(2002)12-part.

wykonywania przez policjantów konwojów i doprowadzeni, Warsztaty z zakresu „Problematyka przestępstw z nienawiści”.

KMPT zachęca jednak do poszerzenia katalogu szkoleń o zagadnienia związane z komunikacją interpersonalną i przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu. Warto też włożyć wysiłek w systematyczne promowanie i odświeżanie wiedzy w zakresie ochrony praw człowieka i zapobiegania torturom oraz innych formom złego traktowania.

Jak bowiem wskazuje SPT szkolenie personelu powinno mieć charakter prewencyjny i obejmować funkcjonariuszy na wszystkich poziomach. Powinno mieć charakter przekrojowy i zawierać zasady i standardy w zakresie ochrony praw człowieka, ukierunkowane na zapobieganie torturom i innemu okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu.

CPT z kolei podkreśla znaczenie rozwijania u funkcjonariuszy umiejętności komunikacji interpersonalnej, opartej na poszanowaniu godności człowieka. Taka umiejętność doprowadzi do zmniejszenia napięć i pozwoli funkcjonariuszowi na rozładowanie sytuacji, które w przeciwnym wypadku mogłyby przekształcić się w przemoc.

W ocenie KMPT odpowiednio dobrany i wyszkolony personel policyjny jest w stanie prawidłowo wykonywać swoje obowiązki, bez uciekania się do przemocy. Stanowi też skuteczną gwarancję chroniącą osoby pozbawione wolności przed torturami. Dzięki swojej wiedzy i doświadczeniu oraz możliwości kontaktu z zatrzymanymi, ma możliwość bieżącego monitorowania ich zachowania i wyłapywania niepokojących sygnałów, świadczących o złym traktowaniu. Może także podjąć skuteczne środki zaradcze, w przypadku stwierdzenia niepokojących zdarzeń (np. poprzez podjęcie interwencji, udzielenie pomocy, czy zgłoszenie położonym swoim obaw i podejrzeń).

Dlatego ważne jest, by był on odpowiednio zmotywowany, świadomy w zakresie praw człowieka i postrzegał przemoc wobec zatrzymanych jako niedopuszczalny brak profesjonalizmu, rzucający na wizerunek całej Policji.

KMPT zachęca też do wkładania wysiłku w budowanie kultury organizacyjnej, która będzie propagować odpowiednie zachowanie personelu i zachęcać funkcjonariuszy do przeciwdziałania niewłaściwemu traktowaniu przez ich współpracowników oraz raportowanie takich przypadków.

KMPT rekomenduje też zapoznanie policjantów z *Podręcznikiem skutecznego badania i dokumentowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania*

albo karania (Protokołem Stambulskim). Stosowanie tego dokumentu rekomenduje sygnatariuszom OPCAT - SPT¹⁹.

Protokół Stambulski zawiera m.in. standardy międzynarodowe w zakresie ochrony praw człowieka i prewencji tortur oraz wskazówki dotyczące prowadzenia skutecznych dochodzeń w sprawach o tortury, np. w zakresie metodyki przesłuchań ofiary i świadka, pozyskiwania i zabezpieczania dowodów rzeczowych (w tym dowodów natury medycznej), informacji które należy pozyskać w toku śledztwa, gromadzenia i analizowania dokumentacji. Zwraca też uwagę na psychiczne skutki tortur i ryzyko retraumatyzacji ofiary. Powyższy podręcznik będzie zatem cennym narzędziem szkoleniowym policjantów.

8. Zalecenia

Na podstawie art. 19 Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur zalecają:

I. Komendantowi Komisariatu Policji Warszawa Wilanów:

1. stosowanie kajdanek tylko wtedy, gdy wyraźnie uzasadnia to ocena ryzyka w indywidualnym przypadku. Kajdanki nie powinny być zbyt ciasno związane i należy je stosować tylko tak długo, jak jest to absolutnie niezbędne,
2. poddawanie badaniom lekarskim wszystkich osób zatrzymanych,
3. przyjęcie zasady przeprowadzania badania lekarskiego bez obecności funkcjonariusza, chyba że decyzję o obecności policjanta w trakcie badania podejmie lekarz wykonujący to badanie,
4. realizację kontroli osobistej w sposób dwuetapowy,
5. zapewnienie, aby w trakcie realizacji kontroli osobistej obecnych było co najmniej dwóch funkcjonariuszy tej samej płci co kontrolowany,
6. uzupełnienie tablic informacyjnych o adresy instytucji stojących na straży praw człowieka oraz danymi właściwej miejscowo Prokuratury i Biura Spraw Wewnętrznych Policji,
7. uzupełnienie w tymczasowym pokoju przejściowym kopii regulaminu wraz z wykazem instytucji stojących na straży praw człowieka oraz danymi właściwej miejscowo Prokuratury i Biura Spraw Wewnętrznych Policji,

---

¹⁹ Zob. Raport SPT z wizyty w Peru, CAT/OP/PER/1, § 20; Raport z wizyty SPT na Ukrainie, CAT/OP/UKR/1, § 46-48; Raport SPT z wizyty w Brazylii, CAT/OP/BRA/1, § 38-39.

8. sporządzenie listy adwokatów i radców prawnych świadczących pomoc prawną na terenie właściwości Okręgowej Rady Adwokackiej i Okręgowej Izby Radców Prawnych działających na terenie Warszawy oraz udostępnianie jej na życzenie zatrzymanych,
9. umożliwienie kontaktu osoby zatrzymanej z obrońcą bez nadzorowania przez funkcjonariusza Policji,
10. elektroniczne utrwalanie przesłuchań,
11. utworzenie specjalnych pokoi, wyposażonych w system rejestracji audio-wideo, przeznaczonych do przesłuchań i rozpytań,
12. włączenie do programów szkoleń i kursów policyjnych zagadnień związanych z: ochroną praw człowieka i prewencją tortur, Protokołem stambulskim, komunikacją interpersonalną, sposobami radzenia sobie ze stresem, przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu.

II. Komendantowi Stołecznemu Policji:

1. przekazanie środków pieniężnych na realizację zaleceń wymagających takich nakładów.